

Катта аканинг ҳаққи отанинг боласига бўлган ҳаққи кабидир

09:03 / 17.04.2021 4752

هُنَّ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَىٰ صَوْلَةَ لَوْلَا لُؤْسَ رَلَا قُ؛ لَاقُ، صَاغِلَا نُبْ وَرَمَعَا نُبْ دِيَعَسَا نَعْ
نُبِّي سَحُ هَاوْرٍ، وَدَلَاوَا قَحْ مُوْرِيَعَا صَا لَعَا، وَخَالَا رِي بَكُ قَحْ؛ مَلَسَاوَا
يَزُورَمَلَا

Саъийд ибн Амр ибн Осдан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Ака-укаларнинг каттасининг кичигидаги ҳаққи отанинг боласидаги ҳаққичадир», – дедилар».

Ҳусайн Марвазий ривоят қилган.

Катта аканинг укаларидаги ҳаққи отанинг боласига бўлган ҳаққи кабидир. Шунинг учун оилада ота вафот этиб кетса, катта ўғил бошлиқ бўлиб қолади. Бошқа фарзандлар – унинг укалари, сингиллари, ким бўлса ҳам, отага қандай итоат қилган бўлсалар, катта акага шундай итоат қилишлари керак.

Чунки буни Расули Акрам соллаллоҳу алайҳи васаллам айтиб турибдилар. Катта аканинг ҳаққи отанинг болага бўлган ҳаққи каби эканини яхши билишимиз зарур.

Бинобарин, отага оқ бўлишдан сақлангандек, катта аканинг ҳам дилини оғритиб қўйишдан эҳтиёт бўлиш, унинг иззат-ҳурматини ўрнига қўйиш укаларга, сингилларга лозимдир.

Мусулмонларда бу ҳадиси шарифга яхши амал қилиб келинган. Оилаларда отадан кейин катта ака бошлиқ бўлиб қолган. Уни укалари отанинг ўрнида ҳурматлаганлар ва унга итоатда бўлганлар.

هُلِّلَا لَيْلِي بِنِي لَيْلِي تَعَاجِبُ لِقَائِي هُنَّ عُلُوقُ هَلَلِي يَضْرِبُ رَدَكُنْ مَلَانِي بِدَمِّ خُمُومٍ نَعَابِ
أَبْحَرَمُ لِقَائِي مُتَهَوِّدًا لَهَلِ طَسَبَفٍ هُوَ تَعَاظُرًا يَتَلَا هُوَ زَيْطٌ مَلَسُوهُ وَيَلَعُ
يَزُورَمَلَانِي سِحُّ هَوَارٍ يُوَادِرُ لَيْلِي عَاهَسَلَجُ أُمَّتِي مُبَابُ

Муҳаммад ибн ал-Мункадир розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳузурларига у зотни эмизган аёл келди. Шунда у зот ридоларини ерга ёзиб:

«Марҳабо, онажон!» деб, уни ридолари устига ўтирғиздилар».

Ҳусайн Марвазий ривоят қилган.

Демак, аёл фақат эмизган бўлса ҳам, ўша эмизган онасининг ҳаққи туққан онанинг ҳаққидек бўлар экан. Расули Акрам соллаллоҳу алайҳи васаллам ўзларини эмизган аёлни «онам» деб атаганлари, келганларида ўринларидан туриб, ҳурмат-иззат қилганлари, ўзларининг кийимлари – ридоларини тўшаб, ўшанинг устига ўтқазиб, ҳурмат кўрсатганлари мана шунга далолат қилади.

كَمْ أَلِقَ رَبُّ أُنْمٍ هَلَلِ لَوْ سَرَّ أَيُّ دَجَلِ لِقَائِي: لِقَائِي عَفَنَمَنْ بِنِي لَيْلِي كُنَّ عَن
هُوَ. هَلْ وَصُومٌ مَحَرُوبٌ حَوْقُ كَادٍ، يَلِي يَدَلِكِ الْوَمَوِ كَأَخْأُو كَتَّخْأُو كَأَبْأُو
بَدَالِ يَفِي رَأْحُ بَلِ

Кулайб ибн Манфаъадан ривоят қилинади:

«Бобом: «Ё Расулаллоҳ, кимга яхшилик қилай?» – деди.

«Онангга, отангга, опа-синглингга, ака-укангга ва улардан кейин келадиган яқинларингга, вожиб ҳақдир ва силаи раҳмдир», – дедилар».

Бухорий «Адаб»да ривоят қилган.

Демак, онага, отага, ака-ука, опа-сингилларга, бошқа қариндошларга силаи раҳм, яхшилик қилиш, муҳтож бўлса, ёрдам бериш, ҳожатини чиқариш, нафақа бериш ҳар бир мўмин-мусмон учун вожиб амал ҳисобланади, буни қилмоғи лозим ва лобуддир.

Ушбу бобдаги силаи раҳмга оид санокли ривоятларни оладиган бўлсак ҳам, оламга татийдиган таълимотларга эга бўламиз. Чунки оламнинг ҳеч қаерида қариндошлик алоқалари ҳақида динимиз таълимотичалик бирорта таълимот учратмадик ва учратган одамнинг хабарини ҳам эшитмадик.

Эҳтимол, керакли таълимотларнинг йўқлиги ёки етишмаслигидан бўлса керак, дунёда қариндошлик ҳақларининг шафқатсиз равишда поймол қилинишига гувоҳ бўлмоқдамиз. Баъзилар силаи раҳм ўрнига қариндошларига душманлик қилишни ўзларига раво кўрмоқдалар. Ака-ука, опа-сингил, амма-хола, амаки-тоғалар ўртасида бир-бирига меҳрибонлик ўрнини шафқатсизлик эгаллаб олмоқда.

Инсоният номига доғ, шаънига ор бўлаётган бу каби шармандаликларни тугатиш учун Аллоҳ таолонинг дини – Ислом таълимотларини пухта ўрганиб, уларга амал қилишга ўтиш зарурдир.

Фақат Ислом бу масалани ўз ўрнига қўйган ва мақомига етказган. Қариндошлик ҳаққини инсон ҳуқуқларининг юқори поғонасига кўтарган. Ҳақиқатдан ҳам, қариндошининг ҳаққини адо қилмаган кимса бошқаларнинг ҳаққини адо қилмаслиги турган гап.

Аллоҳнинг мукамал ва боқий дини – Исломда қариндошлик алоқасини ўз ўрнига қўйиш орқали бошқа инсонларнинг ҳам ҳаққини адо этиш даражасига ўтилади.

Бошқа масалалар қатори, бу масалада ҳам дунё ва охират ёнма-ён қўйилган. Қариндошлик алоқасини жойига қўйган банд дунёю охират саодатига мушарраф бўлади. Аксинча, қариндошлик алоқаларида нуқсонга йўл қўйган одам дунёю охират бахтсизлигига йўлиқади.

Инсоният бахтини таъминловчи Ислом таълимотидан баҳраманд бўлишга ҳаракат қилайлик. Ислом маданиятининг дурдоналаридан бўлган қариндош-уруғчилик алоқаларини мустаҳкамлайлик, динимиз бизга берган имтиёздан унумли фойдаланайлик.

«Бахтиёр оила» китоби асосида тайёрланди